

הזמן – מהות האדם

10. תלמוד בבלי מסכת נדה דף ל עמוד ב
דרש רבי שמלאי: למה הולד דומה במעי אמו ... ונר דלוק לו ...
ראשו וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו...

11. מכתב מאליהו חלק ב עמוד 153
האדם רגיל לחשוב כי כשעובר הזמן אין זה נוגע למהותו ואינו משנה בו כלום, כי מדמה שה'אני' מציאותו קבועה בפני עצמה ואינה משתנה, והזמן הוא רק עובר עליו. אבל תפיסה זו טעות היא. אמרו חז"ל שהאדם קודם לידתו צופה ומביט מסוף העולם ועד סופו, פירוש שרואה במבט האחרית ומבחין שהכל אחד, ומהכל יוצא אך כבודו יתברך. אך משנולד הוא נכנס תחת הסתר הזמן, שחושב שרק ההווה ישנו, והעבר כבר אינו, והעתיד עדין לא הגיע. אבל באמת אופן השגה זו משקף רק הווייתו בעולם העשייה, שהוא מקום עיצוב מהותו על ידי בחירתו. כל רגע נחתם החותם העשייה, כל רגע ורגע שעובר משאיר רושמו ביצירת מהותו, דהיינו שעל ידי תורה ומצוות נקבע ונעשה חלק ממהותו לרוחני. וכן גם בשלילה ח"ו, כשעובר רגע באי עשייה או בעבירה ח"ו, מטביע רושמו בעולם העשייה ונקבע חלק ממהותו בהסתר וטומאה.

12. משנה מסכת אבות פרק ג משנה ד
רבי הנינא בן הכינאי אומר הנעור בלילה והמהלך בדרך יחידי והמפנה לבו לבטלה הרי זה מתחייב בנפשו

13. פירוש רבינו יונה על אבות פרק ג משנה ד
מפני שהם שעות לאויות אין לו לחקש בהן כי אם דברים לאויות לפני המקום צ"ה אלו הן דברי תורה שאותן שעות כמה הם חסודות ולאויות למחשבת התורה כי אין לו מלככת לעשות ואינו שומע קולות בני אדם. ואם יפנה לבו לבטלה מתחייב בנפשו שמתפסיד זמן כי תוכל להיות לו מחשבת צדקה ונכונה ומסירה אותו מהרהור דברי תורה:

14. שפתי חיים מידות ועבודת ה' חלק ב עמוד סד
יש להוסיף בביאור הדבר מדוע הוא מתחייב בנפשו, ידוע הפתגם "זמן הוא כסף" כי ע"י ניצול הזמן לעבודה ולעסקים אדם מרויח כסף, על כך אמר מו"ר הרב מפונביץ' זצ"ל שזמן הוא לאין ערוך חשוב יותר מכסף, כי זמן הוא "חיים", שהרי חיי האדם מורכבים מהזמן העובר.

15. רמב"ם הלכות אבל פרק ד הלכה ה
הגוסס הרי הוא כחי לכל דבר... והנוגע בו הרי זה שופך דמים, למה זה דומה לנר שמטפטף כיון שיגע בו אדם יכבה, וכל המאמץ עיניו עם יציאת נפש הרי זה שופך דמים

16. שפתי חיים שם
ומה אם מאבדים רגע אחד מחייו של אדם גוסס – שברוב המקרים הוא קרוב מאד למיתה ואינו יכול לתפקד בצלילות דעת – בכל זאת נחשב הדבר למעשה רציחה, מפני שאפילו רגע של חיים כאלו יש לו יעוד ומטרה, על אחת כמה וכמה כאשר אדם מבטל רגע – וכפי הביטוי השגור "הרוג את הזמן" – באמצע חיים תוססים, כאשר הוא בצלילות הדעת מוחלטת הרי הוא בודאי שופך דמים. לכן המהלך בדרך יחידי שהוא בשלוה ובמנוחת הנפש בלי שום מפריע, ויכול לנצל את הזמן לחשוב בתורה, ומפנה את לבו לבטלה הריהו מתחייב בנפשו, כי הוא שופך דמי עצמו בבזבוז החיים לריק.

פרשת אמור – מעלת הזמן

1. ויקרא פרק כג פסוק ב
דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי ה' אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדֵי:

2. תלמוד בבלי מסכת שבת דף לא עמוד א
אמר ריש לקיש: מאי דכתיב והיה אמונת עתיך חסן ישועות חכמת ודעת וגו' – אמונת – זה סדר זרעים, עתיך – זה סדר מועד

3. דעת תורה ויקרא עמוד ריב
הנה כותרת כל מועד הוא הזמן. בתורתנו הקדושה מכיל ענין הזמנים מקום גדול מאד. כי ידוע נדע כי ענין הזמנים במועדים וכן במצוות אינם כמורגלים לחשוב כעובדה – כן קרה, שהחג הוא או המצווה היא נתרששו בעת ההיא, ואשר על כן אנו חוגגים ועושים זה לעולם בזמן ההוא. צריכים לידע כי סוד הזמנים הוא כי עצם הזמן הוא ממש חלק במצוה לא פחות מעצמה של המצוה. וכמו "מי שאין לו זרוע פטור מן התפילין" הלא זה פטור ממש, כי פשוט הוא כי לא התפילין לבד הם כל כולו של המצוה כי אם התפילין עם הזרוע ביחד מהוים את הגוף של המצוה וכן כך הוא הסוד הגדול בענין הזמן, עצמיות של הזמן הוא החלק היותר גדול בהמצוה

4. מכתב מאליהו חלק ב עמוד 21
לא למזכרת אנו חוגגים את המועדים, אלא חוזרים אנו בהם לתוכנם המקורי – לאותה קדושת הזמן שנשפעת גם עכשיו כבעת ההיא. אמר מו"ר זצ"ל (הרב צבי הירש ברידיא זצ"ל מקלם) כי לא הזמן עובר על האדם, אלא האדם נוסע בתוך הזמן. למשל: בשבת הראשונה כאלו נקבעה 'תחנה' ששמה שבת, ובכל שבוע ושבוע מגיע האדם לאותה 'תחנה' עצמה – ממש אותה השפעת קדושה עצמה של שבת בראשית. וכן במועדים: בכל שנה ושנה חוזר האדם ומגיע אל 'תחנת' גאולת מצרים, אשר בזמן ההוא אפשר להשיג השפעת הגילוי של חירות – זמן חירותנו ממש.

5. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף סח עמוד ב
אמר רבי שמעון: בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה, שהרי הקטר חלבים ואברים ופדרים כשרים כל הלילה, ואין ממתנינים להם עד שתחשך. (כלכתוב ויקרא ו) על מוקדה על המזבח כל הלילה ויכול להקטין כל הלילה, ואף על פי כן אין ממתנין להם עד שתחשך אלא מחללין שבת עליהן, כלכתוב (במדכ כח) עולת שבת נשפכת על עולת התמיד אלמלא חביב למהר מזה נשפכתה.)

6. דעת תורה שם עמוד ריג
כי אחרי שהתורה הק' צייתה את השעה להמצוה, הנה סוד גדול כזה היא השעה בהמצוה עד כי ה"בשעתה" לבדה כבר דוחה את השבת! עד כדי כך הנה עצם הזמן הוא מעיקרי המצוה!

7. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כו עמוד א
כולי יומא מצלי ואזיל, עד הצות – יהבי ליה שכר תפלה בזמנה, מכאן ואילך – שכר תפלה יהבי ליה, שכר תפלה בזמנה – לא יהבי ליה.

8. רמב"ם הלכות קריאת שמע פרק א הלכה יא
ואם איחר וקרא קריאת שמע אחר שתעלה השמש יצא ידי חובתו שעונתה עד סוף שלש שעות ביום למי שעבר ואיחר.

9. רבנו מנוח על הרמב"ם
כלומר שלל הרחיבו הזמן אלא למי שעצר ופסע אצל לכתחילה כריך כל ירא אלוקים לקרות קודם הנז החמה

לכל זמן ועת לכל חפץ

24. תלמוד בבלי מסכת עירובין דף נד עמוד א

אמר ליה שמואל לרב יהודה: שיננא, חטוף ואכול חטוף ואישתי (אם יש לך מומן להנות עלמך, אל תמתין עד למחר שמא תמות וסוב אין לך הנאה.), דעלמא דאזלינן מיניה כהלולא דמי. (היום ישנו ולמחר איננו, דומה לחופה שהולכת מהר.)

25. דף על הדף עירובין דף נד עמוד א

בספר נעימת החיים מביא ביאור כאן בשם הר"ח ר' גדל אייזנר ז"ל: העולם הזה דומה לחתונה. בעלי האולם עורכים לפני כל אחד מהמוזמנים שלש צלחות מונחות זו על גבי זו, כל אחת מיועדת למנה אחרת אם אחד מדבר עם חברו ולא שם לב לזמן שחולף, מגיע מלצר ונוטל את הצלחת העליונה... כך גם בעוה"ז מי שלא מנצל את הזמן - הימים הולכים לבלי שוב.

26. והגדת דברים עמוד 461

הרב ש"ך זצ"ל אמר פעם: בזמן הנעורים, כשיש כוח אין שכל. ולעת זיקנה, כשיש שכל, כבר אין כוח. אילו היה לי פתחון פה לפני הקב"ה, הייתי מבקש שקודם יהיה האדם זקן, ויהיה לו לפחות שכל, ואז יהיה צעיר ויוכל לפעול על סמך שכלו...

הגורם לחוסר ניצול זמן – דמיונות ונגררות

27. ספר מסילת ישרים פרק א

השלמות האמיתית הוא רק הדביקות בו יתברך, והוא מה שהיה דוד המלך אומר (תהלים עג): ואני קרבת אלקים לי טוב. ...וזלת זה שיחשבוהו בני האדם לטוב, אינו אלא הבל ושוא נתעה. ...והנה שמו הקדוש ברוך הוא לאדם במקום שרבים בו המרחיקים אותו ממנו יתברך, והם הם התאוות החמריות אשר אם ימשך אחריהן הנה הוא מתרחק והולך מן הטוב האמיתי, ונמצא שהוא מושם באמת בתוך המלחמה החזקה, כי כל עניני העולם בין לטוב בין (למוטב) לרע הנה הם נסיונות לאדם,

28. מכתב מאליהו חלק א עמוד 100

הילד משתעשע בצעצועיו. תיבה שבורה נעשית ספינה - והוא עצמו הקברניט. ובשעה שהוא עוסק בזה הרי הדמיון בעיניו כמציאות עד שאמר הגרי"ם זצ"ל שהגזול צעצוע מן התינוק, הריהו כמטביע ספינותיו ומחריב בתי החרושת של המבוגר. המבוגר כבר עזב משחקים כאלה, אך כמה מן הדמיון יש במה שהוא שואף אליו! הרי אדם רוצה בכבוד; גם מי אשר ברור לו שאינו רודף כבוד מכל מקום נהנה הוא, אם אנשי סביבתו מכירים את ערכו, ומצטער אם חשיבותו בעיניהם היא פחותה ממה שראוי לו לפי דעתו. אך באמת מה יוסיף לו זה שהוא חשוב בעיני אחרים? הלא הכבוד האמיתי היא החשיבות והמעלה מצד עצמה. אם זה יש לו, מאי איכפת ליה אם חבריו יודעים ממנה או לא? - ואם אין, מה הוא מרויח אם הם טועים שישנה בו? - אין זה - אין זה אלא כח הדמיון: אם יש לו חשיבות בעיני אחרים בנקל יחשיב את עצמו לבעל מעלה באמת; וכל מי שבקרב לבו יש לו פחות אמון בערכו, יותר הוא זקוק לתנחומין של כבוד בעיני זולתו.

29. והגדת דברים 467

איפה ה"אני"! זו היתה שיחת המוסר הראשונה בעולם. שיחה בת מילה אחת: "איכה!" היכן אתה?! צויתך שלא לאכול, ואכלת. למה? "האשה, היא נתנה לי מן העץ ואוכל". יפה, ואתה היכן?!

ניצול הזמן עד הסוף

17. רמב"ם הלכות שכירות פרק יג הלכה ז

כדרך שמוזהר בעה"ב שלא יגזול שכר עני ולא יעכבנו כך העני מוזהר שלא יגזול מלאכת בעה"ב ויבטל מעט בכאן ומעט בכאן ומוציא כל היום במרמה אלא חייב לדקדק על עצמו בזמן שהרי הקפידו על ברכה רביעית של ברכת המזון שלא יברך אותה, וכן חייב לעבוד בכל כחו שהרי יעקב הצדיק אמר כי בכל כחי עבדתי את אביכן

18. והגדת בראשית עמוד 419

ודייק הגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל: פתח הרמב"ם בביטול "מעט בכאן ומעט בכאן" וסיים "מוציא כל היום במרמה", הכיצד? אלא שסיום דברי הרמב"ם: "וכן חייב לעבוד בכל כוחו, שהרי יעקב הצדיק אמר: "כי בכל כוחי עבדתי את אביכו", והינו שיש שתי צורות עבודה, ברפיון או בלהט, והם שני עולמות, שונים מן הקצה אל הקצה. ואם הפועל מבטל מעט בכאן ומעט בכאן, גם כל שאר עבודתו ברפיון, ונמצא מוציא כל היום במרמה!

19. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף צט עמוד ב

שאל בן דמה בן אחותו של ר' ישמעאל את ר' ישמעאל: כגון אני שלמדתי כל התורה כולה, מהו ללמוד חכמת יונית? קרא עליו המקרא הזה: לא ימוש ספר התורה הזה מפיד והגית בו יומם ולילה, צא ובדוק שעה שאינה לא מן היום ולא מן הלילה ולמוד בה חכמת יונית

20. חפץ חיים - שמירת הלשון חלק ב פרק כט

ואמרתי הסבר על פי משל: חייט אחד היתה לו מלאכה רבה, והוצרך לשכור פועל לחודש ימים שיבוא לביתו לעזור לו להשלים מלאכתו, וכן היה, ושיילם לו. ואחר כך הביא הפועל מלאכה משלו גם כן לבית בעל הבית לעשותה שם. אמר לו בעל הבית, עד עתה שעשית מלאכתי הוכרתי לתת לך שולחני וכל כלי לעשות מלאכתי, אבל כעת שאתה עושה מלאכתך למה לי לתת לך שולחני וכל כלי. כך הנמשל: הקדוש ברוך הוא ברא את הזמן והוא יום ולילה לעשות מלאכתו, ואתה באת ללמוד חכמה יונית בזמן שהוא שלו, צא ובדוק שעה שאינה לא יום ולא לילה ולמוד בה

21. בראשית פרק מח פסוק א

וַיְהִי אַזְוֵרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אֲבִיךָ זֹכֵר וַיִּקְרָא אֶת שְׁנֵי בָנָיו עֲמוֹ אֶת מְנַשֶּׁה וְאֶת אֶפְרַיִם:

22. דעת זקנים מבעלי התוספות בראשית פרק מח פסוק א

משמע שלא היה יוסף רגיל אצל יעקב כמו שמצינו נמי ויקרא לבנו ליוסף ושמעתי מפי הרב ר' שמואל ז"ל הטעם לפי שהיה ירא שישאל לו הענין היאך הורד למצרים ויגיד לו שמכרוהו אחיו ויקללם יעקב ונמצא מחריב את העולם כולו

23. והגדת בראשית עמוד 630

ואני שואל - זו הסיבה שיוסף לא בא אל יעקב כל אותו שבע עשרה שנים. אבל מדוע יעקב לא קרא לו? איך השלים יעקב עם הנתק מן זקונו האהוב עליו כנפשו?! אומר לכם - יעקב ידע שיוסף הוא משנה למלך, עובד בשרותו של פרעה - אינו ברשות עצמו, זמנו אינו שלו. אין לו הצדקה לבטלו מעבודתו, אלא במקרי חרום בהם יסכים פרעה לשחררו.

סיכום - פרשת אמור-מעלת הזמן

עתיך זה סדר מועד

4-1- חלקו השני של פרשתנו עוסק במועדים – "אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם במועדם". על הפסוק "והיה אמונת עתיך חסן ישועות חכמת ודעת" אומר ריש לקיש ש"עתיך" זה סדר מועד ומדברים אלו מדייק ר' ירוחם שכותרת כל מועד הוא הזמן. ומוסיף ואומר שבתורתנו הקדושה לכל עניין הזמן יש מקום גדול מאד, לא כדבר טכני אלא כדבר מהותי. גם במועדים וגם במצוות עניין הזמנים אינו משום שהחג או המצווה התרחשו בזמן מסוים, אלא "הזמן הוא ממש חלק במצוה לא פחות מעצמה של מצוה". וכשם שמי שאין לו זרוע לא יכול להניח תפילין משום שהתפילין עם הזרוע מהווים את הגוף של המצוה, כן הוא הדבר ביחס לזמן, עצמיות של הזמן הוא החלק היותר גדול במצוה.

הרב דסלר בספרו 'מכתב מאליהו' מתמקד במעלת הזמן של המועדים וכותב ש"לא למזכרת אנו חוגגים את המועדים, אלא חוזרים אנו לתוכנם המקורי- לאותה קדושת הזמן שנשפעת גם עכשיו כבעת ההיא". אותה סגולה מיוחדת שהופיעה על ישראל ביום ט"ו בניסן בשעה שיצאו ממצרים, אותה סגולה בדיוק מופיעה על ישראל בכל שנה ושנה. וכן הוא בשבתות, אותה סגולה ואותה קדושה שהופיעה בשבת הראשונה לבריאת העולם, אותה סגולה וקדושה מופיעה בכל שבת ושבת.

9-5 – כפי שכבר אמרנו, חשיבות הזמן אינה רק במצוות המועדים אלא בכל המצוות כולן וכפי שאמר רבי שמעון "בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה, שהרי הקטר חלבים, אברים ופדרים כשרים כל הלילה, ולמרות זאת אפילו ביום השבת על אף שניתן להמתין ולהקטיר אותם לאחר צאת השבת, כיון שזמן ההקטרה המועדף הוא לפני שתחשך אין ממתנים ומחללין שבת עליהן. ובטעם הדבר כתב ר' ירוחם, כי אחרי שהתורה הקדושה צייתה את השעה למצוה, נמצא שהזמן הוא מעיקרי המצוה וה"בשעתה" לבדה כבר דוחה את השבת. וכן מצינו לגבי תפילה שעל אף שאדם שנאנס ופספס זמן תפילה יכול הוא להתפלל את התפילה הסמוכה פעמיים והדבר יעלה לו גם לתפילה שפספס, אך הגמרא אומרת שעל אף האפשרות להשלים את התפילה, מכל מקום שכר תפילה בזמנה לא נותנים לו. ונמצא שאלו שני דברים שונים לחלוטין, יש שכר תפילה בזמנה ויש שכר תפילה שלא בזמנה ואין שום דמיון בין זה לזה. וכן במצוות קריאת שמע של שחרית מצינו שזמנה קודם הנץ החמה ואומר הרמב"ם שלמי **שעבר** ואיחר זמנה עד סוף שלוש שעות ביום. ולכאורה למה הרמב"ם משתמש בביטוי "עבר ואיחר" ולא אומר בפשטות "איחר" כמו שאמר בתחילת דבריו? מבאר רבנו מנוח שהרמב"ם השתמש בלשון "עבר" כדי לומר לך שהוא פושע ורק לו הרחיבו את הזמן, אבל מי שהוא ירא אלוקים יקרא ק"ש קודם הנץ החמה. ומדבריו אנו למדים שאינו דומה יהודי שעושה מצוה בזמנה ליהודי שעושה מצוה שלא בזמנה שזה נקרא פושע וזה נקרא ירא אלוקים, ונמצא שזמן המצוה משנה את מהות האדם. (להלכה רבים היום נוהגים לקרוא קריאת שמע לאחר הנץ החמה וחלילה לעשות רבים מישראל בבחינת פושעים. מכל מקום הבאנו את המקורות כדי להראות איך הזמן משפיע על הגדרת האדם)

30. מלכים א פרק ב, א-ב

(א) ויקָרְבוּ יְמֵי דָוִד לְמוֹת וַיֵּצֵא אֶת שְׁלֹמֹה בְּנוֹ לְאֵמֹר: (ב) אֲנֹכִי הֵלַךְ בְּדֶרֶךְ כָּל הָאָרֶץ וְזוֹזַקְתִּי וְהָיִיתִי לְאִישׁ: רד"ק

(ב) והיית לאיש - זריז ומושל בנפשך וכובש את יצרך

31. לחיים וברכה ר' חיים סלביצקי עמוד 36

פעם נסעתי לרבי בטיסה דרך הולנד. שם באמסטרדם היה לנו כמה שעות המתנה לטיסת המשך שתוביל אותנו לניו יורק. נו, מה עושה "ליובאוויטשער חסיד" בחלון זמן כזה? הוא לא מבזבז זמן, ומחפש יהודים להניח להם תפילין. בין כל אלפי הפרצופים שמטיילים שם אני רואה בחור, נראה תרמילאי, ועל הגב הוא סוחב שק שינה. אני ניגש אליו, מדבר איתו, ומסתבר שהוא יהודי. "ומה עם הנחת תפילין?", אני שואל אותו. והוא מסתכל עלי בתימהון: "פה?! אתה רציני?". הוא לא מעונין להניח מול המוני האנשים שמסתובבים שם, בשום פנים ואופן. הוא מסרב. התיישבתי בצד וקראתי משהו. פתאום עוברת קבוצה של אנשים, נראים ערבים. הם עוצרים במרכז האולם, מוציאים מהמזוודה שטיח, פורסים אותו ומתחילים להתפלל. אני מסתכל עליהם, ופתאום אני מרגיש יד מונחת על כתפי. זה הבחור שקודם לא רצה להניח תפילין, התיישש. הוא מבקש ממני בדחיפות את התפילין, נעמד מולם, ומניח אותם. הוא צועק בקול רם: "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד!"... ואז הוא חוזר אלי. עם דמעות בעיניים, ואומר לי: "כשראיני אותם משתטחים בתוך ים של אנשים בלי שום בושא, אמרתי לעצמי – מה זאת אומרת? הם לא מתביישים בדת שלהם, ואני מתבייש לקיים מצווה? ...לא יקום ולא יהיה! איפה הגאווה היהודית שלי?!"...אפשר לפעמים גם לעמוד ליד "קוקה קולה" ולומר: "היום אני לא שותה אותך!" אני לא משועבד לאף אחד, אני לא מכור לעולם הזה, העולם לא שולט עלי, אני לא מפחד ולא מתבייש! אני יהודי בגאווה ובגאון! אני מצפצף על העולם!... ר' שלמה חיים אמר לנו פעם: "או שהכסף בכיס שלך או שאתה בכיס שלו"....אין אמצע!

ניצול הזמן עד הסוף

הזמן מהות האדם

17-18 – בהלכות שכירות מדבר הרמב"ם על חובת השכיר לא לגזול את מלאכת בעל הבית, ש"אם יבטל מעט בכאן ומעט בכאן מוציא כל היום במרמה", לכן חייב אדם לדקדק על עצמו בזמן שהרי הקפידו עד כדי כך שפטרו את שכיר מברכה רביעית בברכת המזון. כראיה לדבריו מביא הרמב"ם את יעקב אבינו שאמר לנשותיו "כי בכל כוחי עבדתי את אביכן". הקשה הגאון רבי יעקב קמיניצקי על לשון הרמב"ם, הרמב"ם פתח ואמר "יבטל מעט בכאן ומעט בכאן" וסיים וכתב "מוציא כל היום במרמה הכי צד? אלא שיש שני צורות עבודה, יש עבודה ברפיון ויש עבודה בלהט ואין שום דמיון בין זה לזה. כאשר הפועל מבטל מעט בכאן ומעט בכאן, כל עבודתו נעשית ברפיון ומשום כך נמצא כל היום במרמה, כאשר הפועל עובד בלהט היינו בכל כוחו נמצא כל היום מנוצל וכדוגמה מביא הרמב"ם את יעקב אבינו שכל עשרים ואחד שנה שעבד אצל יעקב היו ללא בטלה ומתוך כך הצליח יעקב לעבוד בכל כוחו.

19-20 – האם הדברים אמורים רק גבי פועל? כדי לענות על שאלה זו עלינו להתבונן במסכת מנחות. שאל בן דמה את ר' ישמעאל: "אני, שלמדתי את כל התורה כולה, האם אני יכול ללמוד חכמה יונית? ענה לו ר' ישמעאל: "נאמר 'לא ימוש ספר התורה הזה מפיר והגית בו יומם ולילה', כיון שהקב"ה ציווה אותנו לעסוק בתורה ביום ובלילה עליך לצאת ולבדוק האם יש שעה שהיא לא מן היום ולא מן הלילה ובה תוכל ללמוד חכמה יונית. מגמרא זו למד החפץ החיים שהקב"ה ברא את הזמן כדי שנעשה בו מלאכתו ואם כן כיצד אנו יכולים להתעסק בדברים שאינם מלאכתו? משל לחייט אחד שהיתה לו מלאכה רבה והוצרך לשכור פועל לחודש ימים שיבוא לביתו ויעזור לו להשלים מלאכתו, הפועל עמד במשימה והחייט שילם לו שכרו, כשראה הפועל שיש לו זמן פנוי הביא את מלאכתו הפרטית לבית החייט והשתמש בכליו לסיים מלאכתו. אמר לו בעל הבית: "עד עכשיו שהתעסקת במלאכתי הוצרכת לתת לך את כלי, אבל כעת שאתה מתעסק בשלך למה לי לתת לך את שולחני וכלי. והנמשל שהזמן הוא של הבורא ואנו שכיריו ועלינו לעשות מלאכתו.

21-23 – יעקב יורד למצרים וימיו מתקרבים לסיימם. מגיע שליח ואומר ליוסף: "הנה אביך חולה". יוסף לוקח את שני בניו כדי שיזכו לקבל ברכה מסבא. מכך שבא שליח ומספר ליוסף על המצב הבריאותי של יעקב אביו, מסיק הדעת זקנים' שיוסף לא היה רגיל להיות אצל יעקב אביו והטעם משום שיוסף חשש שמא אביו ישאל אותו כיצד התגלגל למצרים וכל סיפור המכירה יתגלה ויעקב יקלל את בניו ונמצא מחריב את העולם כולו. שואל הרב גלינסקי שהטעם שמביא הדעת זקנים' זו הסיבה שיוסף לא בא אל יעקב כל אותן שבע עשרה שנים, אבל מדוע יעקב לא קרא ליוסף? איך השלים יעקב עם הנתק מבן זקוניו האהוב עליו כנפשו?! אלא שיעקב ידע שיוסף הוא משנה למלך, עובד בשרותו של פרעה – אינו ברשות עצמו וזמנו אינו שלו ומשום כך אין לו הצדקה לבטלו מעבודתו, אלא במקרי חרום בהם יסכים פרעה לשחררו. מדברים אלו אנו למדים יסוד גדול. כפי שלמדנו זמנו של האדם נתון לו מיד ה' וכשם שיעקב לא רצה לקרוא ליעקב כדי לא לגזול את זמנו של פרעה, גם אנו צריכים להיזהר שלא לגזול את זמנו של הקב"ה.

10-11 – ר' שמלאי דרש שבשעה שהולד במעי אמו נר דלוק לו על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו. מבאר הרב דסלר שהעובר רואה את כל חייו ומבחין שהכל אחד ומשעה שנולד הוא נכנס תחת הסתר הזמן וחושב שרק ההווה ישנו, העבר כבר אינו והעתיד עדין לא הגיע, אבל האמת שהסתכלות זו שייכת רק לעולם העשייה שהוא מקום עיצוב מהותנו על ידי בחירתנו ועל האדם לדעת שכל רגע ורגע שעובר משאיר את רושמו ביצירת מהותנו. אם האדם ינצל את הזמן לעשיית מצוות ומעשים טובים, מהותו של האדם תקבע באופן החיובי ואם ח"ו "ינצל" את הזמן למעשים רעים או לסתם בטלה, חלק ממהותו תהיה בהסתר וטומאה.

12-16 – עד כמה הזמן הוא מהותי לאדם רואים אנו בדברי רבי חנינא בן חכניאי גבי הנעור בלילה והמהלך בדרך יחידי אם מפנה לבו לבטלה הרי זה מתחייב בנפשו. רבנו יונה מבאר שמתחייב בנפשו משום שבזמנים אלו אין האדם טרוד במלאכתו, ואינו שומע קולות בני אדם, שום דבר לא מסיח את דעתו ויכול הוא לנצל את הזמן להתרכז במחשבות של קודש. רבנו יונה מלמדנו שלא רק שהאדם צריך לנצל את הזמן, חובתו לנצלו לדברים השייכים לאותו זמן ואם אדם מנצל את הזמן לדברים הלא נכונים הוא מתחייב בנפשו ובטעם הדבר שמתחייב בנפשו כתב השפתי חיים שידוע הפתגם "זמן הוא כסף" שהרי כאשר אדם מנצל את הזמן לעבודה ולעסקים הוא מרוויח כסף, אך הרב מפונביץ' היה אומר שזמן הוא לאין ערוך חשוב מכסף, כי זמן הוא "חיים" שהרי כל מהותו של אדם נקבע על פי ניצול הזמן בצורה נכונה. משום כך כאשר יש זמנים בהם האדם צריך להשקיע בלימוד תורה, להשקיע במחשבות רוחניות והוא בוחר לנצל את הזמן למחשבות סתמיות וכדו' הוא מתחייב בנפשו משום שהוא מפספס את המהות שלו.

על פי יסוד זה ניתן להבין את דברי הגמרא ונפסק ברמב"ם גבי חולה גוסס שכל המקרב מיתתו, אפילו על ידי שהעצים את עיניו הרי זה שופך דמים ותמה ה'שפתי חיים', הרי ברוב המקרים הגוסס קרוב מאד למיתתו ואינו יכול לתפקד בצלילות דעת ואם כן מה האשמה הגדולה של ההורג את הגוסס, אלא שכפי שאמרנו כל רגע בחייו של אדם הוא חלק ממהות האדם ואם אדם קיצר את חייו של פלוני ברגע הרי הוא פגם בכל מהותו וממשיך השפתי חיים שלכן המהלך בדרך יחידי ומפנה לבו לדברים בטלים מתחייב בנפשו משום שהוא איבד את הרגע שבו היה יכול להשקיע בתורה.

הדברים מבהילים מאד לראות עד כמה תורתנו הקדושה דורשת מאתנו לנצל כל רגע ורגע בדברים השייכים לאותו רגע ואם אנו לא עושים זאת אנו כבר מתחייבים בנפשו.

יהודי אחד עשה סיום על הש"ס לסיים הזה הוא קרא "ש"ס חתנים". שאלו אותו: "מדוע כך נקרא הסיים?" ענה: "כל פעם לפני יציאה לחתונה אשתי ואני קבענו שעת יציאה, ברגע שהשעה שקבענו הגיעה פתחתי גמרא והתחלתי ללמוד עד שאשתי היתה מוכנה, וכך סיימתי את כל הש"ס..."

במהלך היום יש כל כך הרבה זמנים מתים בהם אנו מחפשים מה לעשות. אם בעקבות המקורות שראינו נלך ונזמין ש"ס משניות קטן, נכניס את מסכת ברכות לכיס ונאמר לעצמנו שכל יום אנחנו לומדים שתי משניות בזמנים המתים, לא יקח הרבה זמן עד שנראה איך אנחנו מסיימים מסכת אחר מסכת.

לפעמים "נכפים" על אדם מציאויות שהוא לא חלם עליהם, מציאויות שדורשות ממנו לקחת פסק זמן משגרת החיים ולהתרכז רק במשימה שכתת הקב"ה נתן לו. לדוגמה אדם של"ע חלה ונדרש ממנו לעצור את שטף החיים כדי להתרכז בטיפול הרפואי. אדם שהוריו נזקקים לעזרה והוא נדרש לתכנן את חייו באופן שהוא משלב עזרה להורים. או אפילו סתם תקלה ברכב שגורמת לשיבושים בכל התכניות ועוד אלף ואחת דוגמאות. במקרים אלו על האדם לעצור ולומר לעצמו אם הקב"ה הביא עלי את דבר פלוני בזמן פלוני אז זה מה שהוא רוצה שאעשה עכשיו. הניסיונות לזרז תהליכים כדי להיחלץ מהמצב בו אנו נמצאים מביאים רק לתסכולים ומרמורים שבדרך כלל לא רק שלא מביאים תועלת אלא גורמים לאדם לצאת קרח מכל הכיוונים.

הגורם לחוסר ניצול זמן – דמיונות ונגררות

27-29 – אומר המסילת ישרים: "השלמות האמיתי הוא רק הדביקות בו יתברך וכל מה שיחשבוהו בני האדם לטוב אינו אלא הבל! פירוש לדבריו – יש שלמות אמיתית ויש שלמות מדומה. כשכל שאיפתו של האדם הוא לעשות את רצון ה' ובהתאם לרצון זה הוא מנהל את אורחות חייו, אדם כזה הוא אדם שמתקרב לשלמות האמתית, לעומת אדם שכל שאיפתו הוא להצטייר טוב בעיני הסביבה, אדם כזה הוא אדם השואף לשלמות מדומה. הקב"ה שם את האדם בעולם שהוא מלא מרחיקים מהשלמות האמתית, עולם שיש בו כבוד, קנאה, תאוה וכו' וכל תפקידו של האדם הוא לזהות את המזיקים ולהתעלם מהם ולהתמקד בעשיית רצונו יתברך. המכתב מאליהו מראה לנו שאנו המבוגרים אינם שונים כלל מהילדים וכל מה שהשתנה הם רק האמצעים. ילד משתעשע בצעצועיו, תיבה שבורה נעשית ספינה והוא עצמו הקברניט. ובשעה שהוא עוסק בזה הרי הדמיון בעיניו כמציאות. המבוגר כבר עזב משחקים כאלה, אך כמה מן הדמיון יש במה שהוא שואף אליו! הרי אדם רוצה בכבוד, אך לכאורה מה יוסיף לו שהוא מכובד בעיני אחרים, הרי הכבוד האמיתי הוא עצם החשיבות והמעלה מצד עצמו, אם יש לו חשיבות מצד עצמו מה איכפת לו אם חברו יודע ממנה או לא ואם אין לו מה יועיל לו שחברו יחשוב שיש לו? אלא שהאדם מנהל את כל חייו בהתאם להגדרות החברה והסביבה ולא בהתאם לרצון ה'.

אדם יכול לבזבז את כל חייו רק בגלל שהוא נגרר אחר הסביבה והחברה, במקום שהאדם יתעסק במה שהוא באמת, הוא בוחר להתעסק במה שהוא אינו ונמצא שכל זמן חייו הלכו לאיבוד. הרב גלינסקי אומר ששיחת המוסר הראשונה בעולם הייתה שיחה של מילה אחת – "איכה!" היכן אתה?! הקב"ה ציוה את האדם שלא לאכול מן עץ הדעת טוב ורע והוא אכל למה? "האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי ואוכל". הקב"ה עונה לו שכוויח אבל איכה? איפה אתה בכל הסיפור הזה, למה אתה נגרר? למה אתה לא מתעסק עם האישיות שלך? למה אתה מסתכל מה כולם עושים ולפי זה אתה מכלכל (מקלקל) את צעריך?

יש אברכים שכשהם פוגשים חברים מהעבר הרחוק ושואלים אותם מה אתם עושים הם מתביישים לומר שהם אברכים משום שפעמים רבות אברך מצטייר כבטלן. בושה וחרפה! אדם שבחר וזכה להשאר בעולם התורה צריך לשמוח ולהתגאות בזה!

כלפי מה דברים אמורים? לפעמים אנו יכולים לראות חבר שלומד תורה ואנו מתיישרים לידו ומתחילים לדבר איתו על אה ועל דה, לפעמים אנו משכנעים ידד שיבוא איתנו למקום מסוים על חשבון השיעור הקבוע שלו, לפעמים אנו מזדרזים לבטל חברותא או שיעור ולא מבינים את המשמעות של הפגיעה בחברים, לפעמים הורים לא חושבים פעמים לפני שהם מטריחים את ילדיהם לחזור מהישיבה לכל מיני דברים קטנים. אינני בא לומר שח"ו נלמד את ההורים איך להתנהג, כל מה שאני בא לומר הוא שכשאנחנו נהיה הורים נזהר מאד בדברים האלו. יש תופעה שאברכים רוצים לצאת עם נשותיהם לארוחת ערב זוגית וכדי לחסוך כסף לביביסיטר הם מזמינים חברותא אליהם הביתה וכתמורה מפנקים אותה בארוחת ערב או בסתם גלידה. פעמים רבות לבחורים לא נעים לומר לא והם נענים לקריאת האברכים, אך עלינו לדעת שאינו דומה לימוד בבית עם אוכל מפנק וחשש שכל רגע ילדים יתעוררו ויצטרפו לחגיגה, ללימוד בבית מדרש שיש בו אווירת לימוד, ואם בגללנו נגרם נזק ללימוד של הבחורים הרי גזלנו את הקב"ה....

לכל זמן ועת לכל חפץ

24-26 – כשאנו אומרים שאנו שכירים של הקב"ה עלינו לזהות בכל תקופה ותקופה מה נדרש מאתנו, על מה רוצים שנגיש דגש. שלמה המלך אמר: "לכל זמן ועת לכל חפץ" וכוונת הדברים שלכל דבר יש את הזמן שלו, וחובתו של האדם להתעסק בכל זמן בדבר המיוחד לאותו זמן. טעות גדולה להתעסק בדברים שלא שייכים לאותו זמן. למשל, אדם שנמצא בישיבה וכל הזמן מתעסק בדיבורים על הצבא, פספס את עולם הישיבה וכן אדם שנמצא בצבא וכל הזמן הוא מתוסכל מכך שהוא אינו בישיבה פספס את הצבא.

בגמרא ערובין אמר שמואל לרב יהודה "תחטוף ותאכל, תחטוף ותשתה" וביאר רש"י שאם יש לך ממון שאתה יכול ליהנות ממנו, אל תמתין עד למחר שמא תמות ולא תזכה ליהנות מהממון. שהעולם הזה דומה לחופה שהולכת מהר. בספר נעימות ישראל ביאר בשם ר' גד'ל אייזנר, שהעולם הזה דומה לחתונה. בעלי האולם עורכים לפני כל אחד מהמוזמנים שלוש צלחות כשכל אחת מיועדת למנה אחרת. אם אחד מדבר עם חברו ולא שם לב שהזמן חולף, מגיע מלצר ונוטל את הצלחת העליונה. כך גם בעוה"ז מי שלא מנצל את הזמן הימים הולכים ולא שבים. ניתן לפתח את המשל ולומר שכל צלחת מסמלת תקופה אחרת בחיים וחובתו של האדם לנצל כל תקופה בצורה הטובה ביותר ואם לא ינצל את התקופה יאבד אותה וכמו שאמר הרב ש"ך שבזמן הנעורים, כשיש כוח אין שכל, ולעת זקנה, כשיש שכל, כבר אין כוח. ואמר שאילו היה לו פתחון פה לפני הקב"ה, היה מבקש שקודם יהיה האדם זקן, ויהיה לו לפחות שכל, ואז יהיה צעיר ויוכל לפעול על סמך שכלו.

כמה הדברים נוגעים אלינו ולמשפחתנו. אלישע בן אבויה היה אומר שילד דומה לנייר חלק, יכולת הקליטה של הילד גדולה פי כמה וכמה מאדם מבוגר, האם אנו מפנימים זאת על ילדינו? האם אנו מנצלים את הגיל שלהם כדי להרביץ בהם כמה שיותר קודש, כמה שיותר תורה? יש שכן ויש שלא וכל אחד והאילווצים שלו אבל לפחות נדע להיכן לשאוף ועד שאנו מסתכלים על ילדינו, נסתכל על עצמנו. כשאנו רווקים ללא עול פרנסה, ללא עול חינוך ילדים, האם אנו עפים גבוה, או מדשדשים ומנשנשים דף פה דף שם? האם כשאנו נשואים ונולדים ילדים ומוטלת עלינו חובת חינוך הילדים, האם אנו עושים זאת או ששני בני הזוג עובדים משרה וחצי כדי לסגור את המשכנתא ואת מלאכת החינוך מפקידים ביד הגן שפועל גם אחה"צ?

יש נשים שהיו רוצות להשאר בבית ולגדל הילדים במקום לצאת לעבודה אבל רק בגלל שלא נעים להם משום שבציבוריות היא מצטיירת כמושנת ששייכת לתקופת המערות היא מוותרת על האידיאל הגדול ויוצאת לשוק העבודה. אם את חושבת שטוב להשאר ביית תשארי בבית! מה יש להתבייש? אנחנו עושים מה שנכון בעינינו ולא מה שנכון בעיני החברה....

30-31 - המסר הראשון שאומר דוד לפני מותו לשלמה בנו הוא "וחזקת והיית לאיש!" ומפרש הרד"ק זריז ומושל בנפשך וכובש את יצרך. משמעות הדברים הם תהיה אתה, אדם שמצליח להיות הוא, הוא אדם חזק! אדם נגרר, אדם שכל הזמן מתעסק במה יחשבו ומה יגידו הוא אדם חלש שאת רוב זמנו מכלה על שטויות. גם אם בפועל נראה שעושה הרבה, אילו היה מתרכז רק באישיות שלו ובמה שנכון היה משיג הרבה יותר. דוגמא נפלאה המלמדת אותנו עד כמה האדם חסום מחמת החשש מהסביבה רואים אנו בסיפור המדהים שמביא ר' שבתאי סלביטצקי במקור 31. במקום שאעשה העתק הדבק, פשוט תקראו אותו בדף המקורות...

חברים יקרים!

כל המועדים תחומים בזמן לא מפני שאז היה המאורע וכזכר למאורע אנו חוגגים, אלא משום שהזמן הוא חלק מהותי בעצמותו של המועד. לא רק במועדים הזמן מרכיב מהותי, אלא בכל המצוות כולן ואינה דומה מצווה בזמנה למצווה שאינה בזמנה.

כל רגע ורגע בחיינו קובע את מהותנו, אם אנו מנצלים את הזמן לדברים חיוביים מהותנו חיובית ואם ח"ו לדברים שלילים אנו קובעים לעצמנו מהות שלילית. משום כך חובתנו לנצל את הזמן עד תום ובטוב וכשם שהקפידה התורה על השכיר שלא יבטל את זמנו של בעה"ב, כך עלינו לדעת שאנו שכיריו של הבורא ועלינו לא לבטל את הזמן שנתן בידינו. חיינו של אדם מחולקים לתקופות ועלינו להיזהר לא לפספס אף תקופה. פעמים רבות אדם שנמצא בתקופה אחת חולם על תקופה אחרת וכל התקופה בה הוא חי הולכת לאיבוד. הגורם העיקרי של חוסר ניצול הזמן בצורה נכונה היא ההתעסקות עם מה שחושבים עלינו ועם מה שיגידו עלינו ועם איך שנצטייר בעיני החברה. עלינו להיות איש ולפעול בהתאם למה שאנחנו מאמינים בו.

שבת שלום ומבורך!!!

